

PIOTR KOPIEC

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2018.65.7-16>

„Z PRAWDZIWEGO SKARBU KOŚCIOŁA(ÓW).
WSPÓLNIE ODKRYWAJĄC NA NOWO EWANGELIĘ”
KONFERENCJA EKUMENICZNA MIĘDZYNARODOWEJ
WSPÓLNOTY EKUMENICZNEJ
Wittenberga, 21-28 sierpnia 2017 roku

W dniach 21-28 sierpnia 2017 r. pracownicy Instytutu Ekumenicznego KUL: ks. dr hab. Przemysław Kantyka, prof. KUL, dr hab. Piotr Kopiec i ks. dr Tomasz Siemieniec wzięli udział w konferencji ekumenicznej zorganizowanej przez Międzynarodową Wspólnotę Ekumeniczną (*International Ecumenical Fellowship* – IEF), przy współudziale wielu innych kościelnych organizacji wyznaniowych i ponadwyznaniowych. Hasłem spotkania było nawiązujące do 62 tezy Marcina Lutra zdanie „Z prawdziwego skarbu Kościoła(ów). Wspólnie odkrywając na nowo Ewangelię”, całe zaś wydarzenie nosiło nazwę Wittenberskie Zgromadzenie Ekumeniczne (*Wittenberg Ecumenical Assembly*).

Kongres przebiegał w perspektywie dwóch rocznic, które zdominowały go tematycznie. Pierwszą było celebrowanie pięćsetlecia Reformacji, co w miejscu, w którym się ona rozpoczęła, miało szczególnie intensywny i symboliczny wymiar. Drugą zaś pięćdziesięciolecie powstania Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej, a więc największej organizacji spośród uczestniczących w wydarzeniu. Organizacja, założona w 1967 r., składa się obecnie z dziesięciu regionów krajowych (brytyjski, belgijski, czeski, francuski, hiszpański, niemiecki, polski, rumuński, słowacki i węgierski), które spotykają się co dwa lata (przed 2011 r. corocznie) na międzynarodowym kongresie, aby wspólnie się modlić, studiować teologię porównawczą oraz zasady i historię ekumenizmu, a także by w przyjaźni odkrywać wspólnotę chrześcijańską.

Dr hab. PIOTR KOPIEC – teolog ekumenista i socjolog, adiunkt Katedry Teologii Protestantckiej KUL, interesuje się teologią protestancką, zwłaszcza współczesną, oraz procesami społecznymi i kulturowymi związanymi z epoką ponowoczesną; adres do korespondencji – e-mail: petrko@kul.pl

Region polski reprezentowali trzej wspomniani wyżej pracownicy Instytutu Ekumenicznego KUL, a byli obecni także dr Irena Saszko, absolwentka Instytutu Ekumenicznego KUL, doktoranci Wydziału Teologii KUL: ks. Paweł Samiczak (Instytut Ekumeniczny KUL) i ks. Stanisław Sadowski (Instytut Nauk Biblijnych KUL) oraz inni członkowie IEF z Polski.

Wittenberga jest niewielkim miastem położonym nieco na uboczu, otoczona pięknymi lasami i malowniczymi wioskami zabudowanymi domami z muru pruskiego. Jej panoramę wyznaczają dwa kościoły: farny (*Stadtkirche*) i zamkowy (*Schlosskirche*), oba będące świadkami wydarzeń, które tak mocno wpłynęły na historię całego świata. Oprócz kościołów w mieście zwracają uwagę jeszcze dwa centralne miejsca. Pierwszym z nich jest majestatyczny ratusz, na którego tarasie widnieją słowa uważane często za zdanie Lutra: „Bójcie się Boga, szanujcie władzę i nie bądźcie między wichrzycielami”. Drugim jest założony w 1502 r. przez Fryderyka III Mądrego uniwersytet, który przez długie lata był miejscem pracy Marcina Lutra i Filipa Melanchtona i skąd w pierwszych dekadach Reformacji idee rodzącego się protestantyzmu rozchodziły się we wszystkich kierunkach. Uczelnia, jak i całe miasto, pełne są śladów życia kluczowych postaci Reformacji, takich jak np. domy Lutra i Melanchtona, ich groby, sale, gdzie nauczali, restauracje, które szczycą się, że jadał w nich Luter. Dla historyków, teologów czy ekumenistów miasto jest żywą ilustracją wiedzy, którą nabywają z książek czy podczas wykładów, a obrazy te są odniesieniami biograficznymi, ale i teologicznymi. Takim odniesieniem są na przykład słowa Lutra widniejące na belce nośnej uniwersytetu: „Nic nie zależy od mnie, ale chcę odpowiedzieć na Słowo Boże radosnym sercem i pełną ufnością, do czego Bóg obdarzył mnie radosnym i nieustraszonym Duchem”.

W roku jubileuszu Reformacji Wittenberga straciła swój senny charakter. Przez miasto przewijały się setki turystów, którzy zwiedzali je, idąc którąś z kilku wytyczonych tras tematycznych. Uniwersytet oraz inne miejsca, które oferowały odpowiednie warunki, gościły uczestników dziesiątek spotkań, naukowych sympozjów, warsztatów, koncertów czy nabożeństw. Wydarzenia te następowały jedno po drugim, acz niekiedy organizowane były jednocześnie, co dawało wrażenie niezwykłego niekiedy ożywienia. Przyczyniały się do tego również nieformalne grupy różnych aktywistów społecznych czy politycznych, członkowie ruchów społecznych oraz religijnych, którzy czynili Wittenbergę miejscem prezentacji swoich postulatów, niekiedy w bardzo niekonwencjonalny i malowniczy sposób. Członkowie IEF spotkali np. ponadwyznaniową grupę chrześcijan z Rosji, Ukrainy i Białorusi (byli to głównie protestanci, ale też prawosławni i katolicy), którzy ubrani w stylizowane na średniowieczne habity, przemierzali główną ulicę miasta, wykrzykując hasła *Solus Christus*, *Sola Scriptura*, *sola gratia* i *sola fides*, a pod kościołem zamkowym, naprzeciwko żelaznych drzwi, na których widnieje wyryte przedstawienie 95 tez sformułowanych przez Lutra w 1517 r., dziękowali niemieckim chrześcijanom za wsparcie udzielane w latach komunizmu.

Wittenberskie Zgromadzenie Ekumeniczne odbywało się więc w inspirującej atmosferze i samo dostarczyło swym uczestnikom inspiracji. Każdemu dniowi przy-

porządkowano pewne motto, które nadawało ton tematyce poruszanej podczas kolejnych punktów programu. Dla poniedziałku motto to brzmiało „Poszukiwanie skarbu”, dla wtorku – „Reformacja i usprawiedliwienie”, dla środy – „Poszukiwanie Boga”, dla czwartku – „Boska sprawiedliwość i niesprawiedliwość na ziemi”, dla piątku – „O podziale wspólnoty Kościoła”, dla soboty – „Dzielić nasze skarby”, dla niedzieli – „Wspólnie świętować wspólnotę”, w kolejny zaś poniedziałek było to hasło „Nowa wspólnota”.

Konferencja została otwarta nabożeństwem w kościele zamkowym, któremu przewodniczyła bp Margot Kässman, była przewodnicząca Rady Ewangelickiego Kościoła w Niemczech. Kolejne dni miały podobny harmonogram, nawiązujący do ustalonego już kilkadziesiąt lat temu porządku konferencji IEF, choć spotkanie wittenberskie miało również swoją specyfikę. Każdy dzień rozpoczynał się więc od jutrzni, składającej się z medytacji nad fragmentami biblijnymi i refleksji teologicznych oraz śpiewu. Następnie odbywały się wykłady, mające szczególnie charakter, były bowiem wygłaszane przez dwóch prelegentów, którzy następnie prowadzili dialog między sobą oraz odpowiadali na pytania z sali. Zagadnienia dyskutowane podczas takich sesji plenarnych były następnie rozwijane w mniejszych grupach dyskusyjnych. Po przerwie obiadowej miały miejsce warsztaty, organizowane w kilkunastu grupach językowych i tematycznych. W ich ramach uczestnicy mieli również możliwość zwiedzania miasta z wykwalifikowanym przewodnikiem. Wieczorem w którymś z kilku kościołów wittenberskich, przede wszystkim we wspomnianych już kościele zamkowym i kościele farnym, odbywało się nabożeństwo. Zgodnie z tradycją konferencji IEF każdy dzień przyporządkowany był konkretnej tradycji wyznaniowej. W środę miała więc miejsce ewangelicko-anglikańska Wieczerza Pańska, w piątek prawosławna liturgia łamania chleba, w sobotę wieczorem zaś katolicka Msza święta. Nowością, w odróżnieniu od poprzednich kongresów, było położenie większego nacisku na ekumeniczne formy liturgiczne, co znalazło swój wyraz przede wszystkim w odbywającej się w niedzielę przed południem ekumenicznej Liturgii z Limy. Należy tu wspomnieć, że to wydarzenie miało szczególnie uroczysty charakter, po raz pierwszy bowiem liturgia ta była sprawowana przy udziale tak dużej grupy chrześcijan reprezentujących różne wyznania. Nabożeństwo transmitowane było przez kilka stacji telewizyjnych. We wtorek zorganizowano liturgię pojednania, w czwartek zaś tzw. Mszę Tomaszową (*Thomasmesse*), której nieco kontrowersyjna forma została opracowana we współczesnym fińskim Kościele luterańskim.

Podobnie jak w poprzednich latach, program konferencji przewidywał nie tylko wykłady i spotkania modlitewne, ale również rozrywkę i czas wolny, podczas którego można było cieszyć się ekumeniczną przyjaźnią, choć trzeba zaznaczyć, że w porównaniu z innymi kongresami IEF podczas kongresu w Wittenberdze tego czasu wolnego było mniej. Uczestnicy mogli więc wybrać się na którąś z oferowanych w programie wycieczek: do Torgawy (*Torgau*), miasta, w którym sformułowane zostały Artykuły Torgawskie, będące podstawą Wyznania Augsburskiego, i gdzie pochowana

została Katarzyna von Bora, żona Marcina Lutra, do zespołu pałacowego w Wörlitz, albo na zwiedzanie okolic Wittenbergi podczas rejsu po Łabie. W sobotę wieczorem spora grupa uczestników konferencji udała się na organizowane tego dnia w Wittenberdze Luter Pop-Oratorium, wielkie przedsięwzięcie muzyczno-rozrywkowe, podczas którego kilka połączonych chórów i kilkunastu profesjonalnych śpiewaków i tancerzy przedstawiało libretto oparte na kluczowych punktach biografii Lutra. Widzowie byli pod wrażeniem rozmachu spektaklu, choć trzeba przyznać, że treść libretta mogła wzbudzać pewne kontrowersje.

Szczególnym punktem kongresu było celebrowanie pięćdziesięciolecia Międzynarodowej Wspólnoty Ekumenicznej, które odbyło się w czwartek wieczorem w imponujących rozmachem, nowoczesnych pomieszczeniach Domu Miejskiego. W celebracjach wziął udział Olaf Fykse Tveit, Sekretarz Generalny Światowej Rady Kościołów, który wygłosił przemówienie na temat aktualnych problemów, przed którymi stoi chrześcijaństwo i ruch ekumeniczny, oraz omawiające główne punkty zaangażowania genewskiej organizacji. W programie świętowania urodzin IEF była również wspólna biesiada, wspólne śpiewanie oraz program artystyczno-rozrywkowy, za którego przygotowanie odpowiadały poszczególne regiony.

Wittenberskie Zgromadzenie Ekumeniczne niewątpliwie dostarczyło jego uczestnikom wielu przeżyć. Bardzo bogaty program, wypełniony wykładami, modlitwami, wspólnym przeżywaniem czasu, inspirował do głębokiej refleksji nad sensem ekumenizmu i nad znaczeniem wiary i wspólnoty chrześcijańskiej. Charakterystyczny dla teologii luterńskiej temat wolności chrześcijańskiej, który dominował w wykładach i podczas homilii, dla chrześcijan spoza świata protestanckiego stwarzał jednocześnie niepowtarzalną okazję do spotkania z nieco odmienną wrażliwością teologiczną. Podczas konferencji nie uniknięto pewnych momentów kontrowersji, co jest jednak nieodłącznym elementem żywych i nie unikających trudnych tematów spotkań ekumenicznych. Kontrowersje te nie zaciemniły jednak doświadczenia ekumenicznej przyjaźni opartej na wspólnej wierze w zbawienie dane przez Jezusa Chrystusa.